

Ütlen Soome, mõtlen kotimaa, ütlen Eesti, mõtlen kodumaa...

Soome, Suomi, on eestlastele alati midagi tähendanud. Tavalise eestlase jaoks on Soome justkui Vahitorni ajakirjast vastu vaatav klantspilt, kus lõvi lööb jänkupojaga tantsu ja karu sügab kitsetallemel selga. Ma ei tahaks öelda „tavaline eestlane“, kuid enamiku eestlaste jaoks on Soome olnud ja on praegugi maa, mille poole püüelda. Pole kaugel aeg, kus igal endast lugupidaval eestlasel oli „kodustatud somm“, kellelt enese lolliks tegemise hinnaga marku lunida. Raamaturiulis seisis tolmunud Tammsaare ja selle kõrval läikiv, kuid tühi Lapin Kulta õllepurk. See oli staatuse märk.

Tänapäeval on Soome eestlase jaoks maa, kus saab raha teha. Olgu see siis ausa töö tegemine või midagi kriminaalset. Soome on keskmiselt madalama haridustasemega eestlase jaoks tuhandete võimaluste maa. Nii sõidavadki Eestist pärit „ehitusspetsialistid“ Soome, kus neid millegipärast suhteliselt hästi tasustatakse. Kas selles on süüdi soomlaste laiskus või kasuahnus, ei oska öelda. Kuid kardan, et varem või hiljem maksab see neile kurjalt kätte. Odava raha eest ei ole võimalik kvaliteeti saada.

Paljude soomlaste jaoks on Eesti seevastu koht, kus end pildituks juua. Sõita nädalavahetusel Tallinna, osta spordikotid täis õlut ja õhtu lõpetuseks maanduda kuskil hädises Tallinna äärelinna hotellis mõne eestimaise siresäärega; pärast nädalavahetust taas Soome naasta ja öelda oma perekonnale, kui hea isa ja armastav abikaasa tegelikult ollakse...

Tuija Kokko on Õpetajate Lehele antud intervjuus teinud selget vahet Soomes olevate ja Tallinnasse reisinud soomlaste vahel: „Soomes on soomlased mulle väga armsad. Aga Tallinna kauplustes ei meeldi mulle üldse, kui mind soome keeles kõnetatakse. Kord juhtus nii ühes kunstigaleriis, kuhu läksin kingitust ostma. See oli kindlasti mõeldud viisakusena, aga mulle mõjus otse vastupidi: esimene reaktsioon oli, et mis mul viga on, kust see kohe näha on, et ma soomlane olen. Just Tallinna kontekstis mõjub selline äratundmine mõnikord häirivana – sel on mingi maik juures. Võib-olla ka sellepärast tahan hoiduda neist paikadest, kus soomlased istuda armastavad.” Küllap vaatab soomlanegi Eestis soomlasi nagu eestlase pilguga. Eestlase pilk jälgib Soome turisti aga tihti pahakspanevalt. Peale isiklike kogemuste, mis ei pruugi ju sugugi nii tihti negatiivsed olla, mängib siin suurt rolli meedia – tema laseb vennasrahvastel teineteist järjest tundma õppida läbi negatiivsete uudisvoogude. Halb ja

skandaalne müüb ja selle kaudu kujundab meedia meie arvamusi soomlastest ja soomlaste arvamusi meist.

Eelöeldu oli sugulasrahvaste suhete tumedam pool. Küllap teame kõik, et soomlastel on Eestis ja vastavalt eestlastel Soomes väga palju ja väga häid sõpru. Olgugi et me oleme lahutatud merega, erineva ajaloo ja oludega, meie keeled pole esmasel suhtlemisel üksteisele nii hästi mõistetavad, kui arvata võis, ning meie päevaprobleemid on tihti sootuks erinevad, on kumbki rahvas rasketel hetkedel tundnud teineteise lähedust ja tuge. Näiteks Vabadussõjas abistasid soomlased eestlasi ning suuresti tänu Soomest Eestile appi tõtanud vägedele suudeti Vene väed tagasi lüüa. Niisiis tuleb Eesti vabakssaamise eest tänada ka soomlasi. Samas 1940. aastate okupatsiooni vaatasid soomlased niisama pealt ja mitte ükski Soome poiss ei tulnud üle lahe Eestit vabastama. Kuid mida olekski saanud siia tõttavad Soome väed teha? Oleks ehk pool eesti rahvast hukkunud sõjas? Ja pooled soomlased? Ning mille nimel? Ehk poleks me saavutanud võitu ja siis oleksime taas eestlaslikult öelnud: „Oli seda nüüd vaja?“

Soomlaste ja eestlaste sümpaatiat näitab ka see, et alati on Eurovisioonil antud üksteisele palju punkte. Kui soomlased tunnevadki Eestit peamiselt laulukooride, laulupidude ja rahvaliku kultuuri järgi, siis eestlastele meenuvad pisar silmil tangorütme kuulavad soomlased. Soomlaste tangoarmastusest on nüüd tehtud juba nagu toode, mida maailmale müüakse rahvuslikkuse osana. Paljudes soome filmides kasutatakse väga osavalt üldse muusikat ja eriti tangomuusikat. Soome kinokunstis on praegu uus õitseage, palju huvitavaid rahvuslikke momente. Kui eestlane läheb kuskile kaugele eksootikasse “karu südant” otsima, siis soomlane teeb filme oma ajaloost, oma viinahädast, oma maakohtadest. Põhjamaade argirealism kipub nukker olema, aga soomlaste igapäevaelu on neile armas ja sellest tehakse häid filme. Niisiis on eestlastel palju soomlaste isamaa-armastusest õppida.

Mina olen sündinud Soomes, nüüd aga juba viisteist aastat elanud Eestis. Olen unustanud mõndagi oma esialgsest emakeelest ja asendanud selle uue keelega. Seoses selle kõigega olen jäänud ilma tundeist, et mul on seal kodumaa, et mul on õigus hõigata: „Ma olen soomlane!“ „Nüüd oled sa eestlane,“ ütleb ema. Kuid kuidas saab nii, et ühel päeval olen soomlane ja teisel eestlane? Kuidas saan ma võtta oma pihkudesse paekive siinse maa pinnast ja öelda, et on uhke ja hää olla eestlane?

Minu päris esimene selge mälestus on see, kui mu vanaisa mind oma tugevatele õlgadele tõstis ja suurele seinal rippuvale Soome kaardile näidates „kotimaa“ käskis öelda. Nüüd aga, kus ma olen elanud üle viieteistkümne aasta Eestis, ei saa ma enam helesiniste lapsesilmadega kaardi poole vaadata ja öelda samasuguse siirusega: „Kotimaa“. Olen ma kodumaa reetur? Olen ma nüüd kodumaata eksinud hing? Küllap olen laps, kes iseendale kodumaa välja peab mõtlema....

Ma tean, mis tunne on olla kahe rahvuse vahel. Mu suguvõsa on nõnda jaotunud. On need, kes on eestlased, ja on need, kes on soomlased. Ja nad sunnivad ka mind valima. Nii küsivad nad minult alati: „Kes sa oled? Oled sa nüüd eestlane või soomlane?“. Ja mina ei oska muud öelda, kui vaid seda, et ju ma olen Läänemere laps, sest ma ei saa maha salata seda, et olen oma vanaisa õlgadel istudes öelnud „Kotimaa“, endal näpp vastu Soome kaarti surutud, samas ei saa ma eitada neid viieteist aastat, need on ju tegelikud aastad, mil minu teadlik elu algas, ja need aastad olen ma elanud Eestis. Olen elanud siin ja püüdnud hoida ja kaitsta selle maa keelt - vahest mulle võõrast keelt? Võib-olla peaksin mina püüdma hoida ja kaitsta soome keelt ja soome rahvust, sest mina tean, et ma ei saa kunagi südamest tuleva uhkustundega laulupeol laulda „Mu Isamaa, on minu arm...“

Iseendale ei saa valida rahvust ega kodumaadki. Kuid ometi paljud ei tea seda või vähemalt ei taha nad endale seda tunnistada. Ka mina ei ole sõpradele ja klassikaaslastele öelnud, et tegelikult, päris tegelikult olen ma vist ikka soomlane. Ma kardan, et äkki nad ütleksid mu kohta „poro“ ja naeraksid. Nad on ju mind 12 aastat oma kaasmaalaseks pidanud, kuidas saan ma nüüd nende teadmist ümber lükata? Või kas ma üldse tahan seda?

Ma ütlesin kunagi intervjuus ETV-le: „Kui ma ütlen, et ma armastan Eestit, siis ma tahan kuulda vastu, et mu kodumaa ütleks: „Ka mina armastan sind.“ Tundsin, et pidasin sel juhul silmas kodumaad, mis on oskake nendest mõlemast Soome lahe kaldal asuvast riigist, tükike nendest, mis asub mu rinna sees, ja liigub mu südamega ühes rütmis.

Läbikäimine Soome ja Eesti vahel on sama vana ja sama muutlik kui Läänemeri. Olgugi et meil üksteise kallal palju norida on, oleme siiski sugulasrahvas, kes kõneleb sarnast keelt ja võitleb tihti samade eesmärkide nimel. Me võiksime veelgi enam ühte hoida! Minu unistus ongi, et ühel päeval saaksin ma kodumaade vahel valimata öelda, et olen soomeugrilane. Kahjuks pole me veel mõistnud, et üheskoos oleme tugevamad kui eraldi hoides. Ja kui me

ühel päeval mõistaksime, et meil on teineteiselt palju rohkem põhjust õppida kui teineteisele viltu vaadata, siis oleme ehk juba liiga palju aega asjatult kaotanud.

Kui eestlased armastaksid pooltki nii palju oma kodumaad kui soomlased enda oma armastavad, kui soomlased oleksid samasugune töörahvas kui eestlased ja kui me viimaks ometi leiaksime, et me vajame rohkem teineteise tuge ja hoolt, siis oleksime parim sugulasrahvas. Ja mina ja tuhanded teised soomlased, kes Eestis elavad, saaksid siiralt öelda, et neil on viimkas ometi kaks kodumaad, kes teineteise poole on pöördunud. See, mida ma tegelikult soovin, on, et mul oleksid armastavad kodumaad.